

ОЦІНКА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО РІВНЯ ВИРОБНИКІВ ТЕКСТИЛЮ

Розглянуто та проаналізовано проблеми функціонування підприємств текстильної промисловості Європи в умовах жорсткої конкуренції з текстильними підприємствами країн, що розвиваються. Підкреслено, що враховуючи сучасний стан розвитку текстильної промисловості України, умови світового розвитку, необхідно використовувати не тільки організаційний та фінансовий потенціал. Запропоновано заходи з активізації текстильного виробництва за рахунок запровадження та ефективного використання сучасних ресурсозберігаючих технологій.

The problems of functioning of enterprises of textile industry of Europe have been considered and analysed in the conditions of hard competition with the textile enterprises of countries, which develop. It is underlined, that taking into account modern development of textile industry of Ukraine, conditions of world development, it is necessary to use not only organizational and financial potential. Measures of activation of textile production due to introduction and effective use of modern resource-saving technologies have been offered in the article.

Ринки текстильних товарів країн Центральної та Східної Європи трансформуються під впливом глобалізації світової економіки. Її дія проявляється, зокрема, у безперервному проникненні імпорتنих товарів із країн, що розвиваються на внутрішні ринки Центральної та Східної Європи, що створює несприятливе конкурентне середовище і викликає процес реструктуризації національних галузей з виробництва текстильних товарів. Цей процес зумовлює розукрупнення підприємств, яке супроводжується скороченням виробничих потужностей і зникненням робочих місць, кооперування з великими іноземними компаніями, більш тісну співпрацю у різних формах (виконання субпідрядних робіт тощо).

Процес скорочення виробничої бази в текстильній промисловості особливо помітно протікає в тих країнах Центральної та Східної Європи, які стали членами Євросоюзу. Політика лібералізації торгівлі країн ЄС несприятливо відбивається на стані виробників текстильних товарів в країнах Центральної та Східної Європи – членах ЄС, що помітно проявляється з січня 2005 року, коли в межах СОТ були відмінені імпорتنі квоти на текстильні товари і на ринках європейських країн став відчуватися наплив дешевої продукції із країн, що розвиваються. В найбільшій мірі це зачепило ринки Чехії, Польщі, Угорщини, почасти країн Балтії, наслідком чого є скорочення випуску текстильної продукції, закриття підприємств або перенесення виробництва в країни з дешевою робочою силою [1].

Проблеми, які стоять перед європейськими текстильними фірмами не виникли зараз, а за останнє десятиріччя вони фактично не змінилися. Вони зводяться, як і раніше, в основному до скорочення обсягів продажів і низької ділової активності. В цих умовах фірми у розвинутих європейських країнах, які витримують ціновий тиск дешевої імпортової продукції із країн, що розвиваються, з метою виживання розміщують свої виробничі операції в країнах із більш дешевою робочою силою. Для закріплення своїх позицій на ринку європейські текстильні фірми у зростаючій мірі прагнуть до спеціалізації або до укладення альянсів із великими фірмами. Так сумовий обсяг продажів 119 європейських текстильних фірм у 2004 році склав 25, 8 млрд євро що більше на 2,5% у порівнянні із попереднім роком. Зростання обороту більшості фірм досягають за рахунок придбання підприємств. Найбільш показовим є приклад групи «Daup-Gruppe», оборот якої у 2004 році зріс на 3,5% – до 1,8 млрд євро. Цьому конгломерату фірм поряд із не текстильними філіалами належать 70 підприємств текстильної промисловості на чотирьох континентах. Проте центр ваги інвестицій групи знаходиться у Німеччині (30 текстильних фірм) і ПАР [2].

Ефективність роботи текстильної галузі залежить також в значній мірі від наявності сучасного обладнання та асортименту, що випускається. Збільшення частки країн, що розвиваються, в світовому текстильному виробництві примусило промислово розвинуті країни використовувати високоефективне автоматизоване текстильне устаткування з метою зменшення трудовитрат, для закріплення своїх позицій в конкурентній боротьбі з країнами, перевагою яких є дешева робоча сила [3].

В умовах розмов про неминучість приєднання України до найрозвиненіших держав Європи постають питання відносно підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, зокрема, текстильної. Сьогоднішній стан розвитку виробництва в країні не дозволяє досягнути бажаного ефекту від інтеграції у світовий ринок. Наслідки глобалізації можуть бути катастрофічними для вітчизняної текстильної промисловості, яка не готова конкурувати з великими експортерами текстильної продукції. Слід зазначити, що країни-сусіди України, наприклад Туреччина, намагаються активізувати процеси розвитку текстильного виробництва, і це є небезпечним для вітчизняних виробників.

Частка «текстилю та виробів з текстилю» і «шкіри та виробів із шкіри» становить близько 4,4% у доданій вартості індустрії ЄС-25 (табл. 2). Однак у країнах ЄС, що є більш спеціалізованими у цих видах промислової діяльності, лише частка текстилю і виробів із текстилю варіюється від 12 до 17%; у вартісному виразі показник доданої вартості вище зазначених виробництв країн ЄС-25 становить близько €67 млрд

(табл. 2), тобто в середньому €2,7 млрд доданої вартості припадає на одну країну ЄС (звичайно, цей показник варіюється залежно від ступеня спеціалізації країни на даних видах промислової діяльності). В Україні валова додана вартість легкої промисловості за аналогічний рік становить €387,6 млн, тобто в сім разів менше, а частка даного виду промислової діяльності в промисловості України скоротилася за період 1990 – 2005 років у десять разів і становить 1%, а у 2008 році вже склала 0,6%.

Показник доданої вартості галузі, в сім разів менший за середній по ЄС-25, свідчить про її неконкурентоспроможність відносно аналогічної європейської промисловості.

Таблиця 1

Додана вартість країн -членів ЄС-25

	Додана вартість ЄС-25		Зайнятість ЄС-25		Продуктивність праці в розрахунку на 1-го зайнятого тис. EUR
	млрд EUR	%	тис. чол	%	
NACE Section D: виробництво	1529	100	33096	100	46,2
з нього:					
текстиль та вибори з текстилю (секція DB)	55	3,6	2370	7,2	23,1
шкіра та вироби із шкіри (секція DC)	11,6	0,8	517	1,6	

Сьогодні бавовняна підгалузь налічує 37 підприємств, які можуть виробляти близько 400 млн м² суворих тканин на рік та 100 тис. т пражі. Підприємства вовняної промисловості, яких налічується 26 одиниць, мають можливість виробляти щорічно 40 тис. г пражі, 70 млн м² суворих тканин, 4 млн м² нетканих матеріалів, 600 пар валяного взуття. Лляна та конопле-джутова підгалузь представлена в Україні вісімкою підприємств, серед яких 5 виробничих льонооб'єднань та 3 виробничі коноплеоб'єднання. Виробничі об'єднання охоплюють приблизно 1500 льоно- та коноплесіючих господарств, розташованих у 9 областях України. 22 льононасіницькі станції, 46 льонозаводів та 11 коноплезаводів. Ці підприємства сьогодні здатні виробляти до 60 млн м² суворих тканин та 20 тис. т пражі на рік, але їхнє завантаження становить в середньому близько 10%.

Доцільно вивчити результати роботи підприємств текстильної промисловості України.

Таблиця 2

Темпи приросту, зниження обсягів продукції легкої промисловості, у порівнянних цінах, у %

	Темпи приросту, зниження (-)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Легка промисловість	113,8	100,4	104,0	113,6	100,3	98,1	100,4
текстильна промисловість та пошиття одягу	114,7	101,1	102,9	114,0	102,6	95,2	99,7

Сучасна економічне положення в Україні є досить складним, з огляду на нестачу ресурсів розвитку промисловості, нестабільність політичної ситуації та недосконалість законотворчої. Оснащення багатьох підприємств, зокрема текстильних, є застарілим і тим, що не відповідає сучасним екологічним вимогам. Тобто для того, щоб текстильне виробництво зайняло достойне положення у економіці України і, в подальшому на світових ринках, потрібно модернізувати та реструктурувати його відповідно до сучасних вимог ринку. Всі ці дії потребують великих коштів та певного часу, якого у підприємств текстильної промисловості недостатньо, тому що вони працюють для споживчого ринку, вимоги якого постійно змінюються.

Споживчий ринок текстильної продукції насичений тканинами російського, турецького, польського виробництва, ціни на які, загалом, хоча і можуть бути зіставлені з цінами на вітчизняні, але їхні споживчі характеристики (зокрема, ширина) перевищують показники українських тканин. Так, для прикладу за 9 місяців 2006 і 2007 років, через роздрібну торгівлю було реалізовано відповідно, 60,4% та 57,1% тканин вітчизняного виробництва. Ця тенденція не змінюється і у теперішній час.

Основні причини, що перешкоджають розвитку текстильної промисловості: неконтрольований імпорт та відсутність нормативної бази захисту внутрішнього ринку від контрабанди товарів; втрата ринків збуту внаслідок згорання системи оптової торгівлі та перенесення оптового обігу на ринки; гостра нестача обігових коштів відсутність середньо- і довгострокового кредитування на сприятливих умовах; дефіцит стратегічно важливих для галузі видів сировини. Серед інших причин занепаду виробництва можна відмітити парадоксальну форму власності більшості підприємств легкої і, зокрема, текстильної

промисловості – акціонерну і, у той же час, державну, коли значна частина акцій належить державі, а трудові колективи позбавлені реальної влади; низьку частку реальних інвесторів серед власників.

Окрім того, українські підприємства не працюють на повну потужність з причин зношення основних фондів, недостатнього їх завантаження, проблем із сировиною та енергоносіями, і відповідно з яких не можуть провести модернізацію обладнання, щоб конкурувати з імпортною продукцією і повернути собі місце на вітчизняному ринку. Розвиток текстильного виробництва можливий за рахунок інвестицій, проте інвестори повинні бути впевнені у вигідності вкладення коштів, тобто підприємства текстильної галузі повинні показати свої власні можливості і потенціал для подальшого розвитку. Цим вимогам відповідають дії з пошуку напрямів підвищення ефективності виробництва за рахунок власних коштів.

Враховуючи нестачу фінансових ресурсів, ключовими моментами розробки стратегії розвитку текстильного виробництва є зростання прибутку й рентабельності за рахунок зниження собівартості продукції. Найважливішим фактором зниження собівартості, при збереженні відповідної якості, є використання у виробництві ресурсо- і енергозберігаючих технологій, які не потребують капітальних витрат і, впровадження яких дозволить підвищити ефективність діяльності текстильних підприємств, а також накопичити кошти для подальшого розвитку.

Їх використання обґрунтоване наступними положеннями:

- 1) необхідність відходу від цінової конкуренції шляхом утримання цін на середньому рівні, підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і нарощування обсягів виробництва;
- 2) зниження витрат може бути досягнуте за рахунок економії тепло- та енергоресурсів, води, хімічних матеріалів тощо;
- 3) незважаючи на інтерес до чисто бавовняних тканин, використовуються синтетичні волокна, нові композиції волокон, які не впливають на погіршення якості тканин, що також дозволить зменшити собівартість виробництва;
- 4) застосування ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій дозволить покращити екологічну ситуацію у текстильному виробництві;
- 5) при відсутності власних фінансових коштів необхідно зацікавити інвесторів у доцільності вкладення коштів у розвиток виробництва, забезпечити досить швидке повернення інвестицій, а це можливо, в сучасних умовах, тільки за рахунок впровадження нових прогресивних технологій;
- 6) залучення інвестора-держави або великих об'єднань, що вже діють на українському ринку, дозволить у майбутньому провести модернізацію виробництва та заходи з реструктуризації.

Акумуляовані таким чином кошти можуть бути направлені на модернізацію і реструктуризацію виробництва. Застосування ресурсозберігаючих і енергозберігаючих технологій – це шлях не тільки до підвищення конкурентоспроможності продукції, але і шлях до підвищення ролі праці в текстильному виробництві. На думку авторів таких технологій ефективна взаємозамінність чинників виробництва повинна виглядати так:

- 1) одна одиниця матеріалів рівна 2,5 од. праці;
- 2) одна одиниця матеріалів рівна 1,7 од. капіталу;
- 3) одна одиниця капіталу відповідно буде рівна 1,5 од. праці.

Як показує міжнародна практика при певних заходах з впровадження ресурсозберігаючих технологій, текстильна промисловість може наблизитися до оптимальної структури, властивої тільки цій галузі.

Застосування ресурсо- і енергозберігаючих технологій відкривають нові можливості реструктуризації, оскільки, наприклад, при збереженні рівня рентабельності є можливість значно зменшити собівартість продукції і отже її ціну, що сприятливо позначиться на підвищенні конкурентоспроможності тканини.

Враховуючи приклади, які існують у міжнародній практиці, є можливість припустити, що виживуть ті підприємства, які займаються глибокою переробкою сировини, у яких нерозривний технологічний ланцюг від пряжі до готового швейного виробу. В будь-якому випадку, майбутнє галузі тримається на трьох китах: технічному переозброєнні, поглибленій переробці сировини та широкій збутовій мережі.

Література

1. Капкаев А. А. Центральная и Восточная Европа: трансформация текстильных рынков // Текстильная промышленность. – 2006. – № 6. – С. 30 – 36.
2. Капкаев А. А. О деятельности крупнейших фирм текстильной промышленности Европы // Текстильная промышленность. – 2006. – № 4. – С. 40 – 41.
3. Синельникова В. І., Екель Н. В., Доценко Г. І. Економічні тенденції розвитку текстильної галузі промисловості за кордоном // Легка промисловість. – 2006. – № 2. – С. 32 – 33.
4. www.ukrstat.gov.ua

Надійшла 29.05.2009